

3. Шелудько Н.М. Сучасні тенденції фінансової глобалізації та їх вплив на розвиток банківського сектору України // Актуальні проблеми економіки. — 2006. - №2. - С. 85-92.
4. Mc Kinnon, R., Pill H. Credible Economic Liberalizations and Overborrowing // American Economic Review (Paper and Proceedings). - 1997. - P. 189-193.
5. Williams B. The Defensive Expansion Approach to Multinational Banking: Evidence to Date // Financial Markets, Institutions and Instruments. — 2002. — 11(2).

Новикова Л.Ф., Пестовська З.С. ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. У податковій системі України, яка на даному етапі свого розвитку набула традиційної для європейських держав структури, важливе місце займає прибутковий податок з підприємств і організацій. Оцінити ефективність його функціонування можна через ступінь відповідності податку основним принципам оподаткування, інтересам суспільних груп, а також виконання фіскальної й регулюючої функції при взаємодії з іншими податками та зборами в певних економічних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У працях Г. Сіна 1984-1989 років висвітлені дві базові моделі стягнення корпоративного податку. Перша була запропонована ще у 1859 році К. Дітцелем і ґрунтується на розгляді податку на прибуток у взаємозв'язку з податком на доходи громадян. Друга не передбачає інтеграцію податку на прибуток в особистий прибутковий податок. Е. Браун у 1948 р. запропонував податок, який не встановлює розмежувань між розподіленим та нерозподіленим прибутком. Розвиток теорії цього податку розпочався у 1978 році у межах практичних рекомендацій Дж. Кея та М. Кінга щодо вдосконалення системи прибуткового оподаткування в Англії [1, с.306 - 325].

Виділення частин загальної проблеми. Актуальність питання про розмір ставок податку обумовлено тим, що від рівня ставки значно залежить величина доходів бюджету. Ряд вчених-економістів виступають за використання лінійних податків з низькими ставками, інші вважають доцільним введення прогресивного або регресивного податку на прибуток.

Постановка завдання. Особливе практичне значення має питання оптимізації системи оподаткування з врахуванням фактору впливу величини податку на ціну власного та запозиченого капіталу, а тому вирішення проблеми пошуку найбільш вигідних джерел для інвестицій.

Тому необхідно визначити переваги та недоліки лінійної залежності зміни відсотку податку на прибуток та комбінованої схеми оподаткування прибутку, коли одна частина податку є фіксованою величиною, а інша – змінною.

Викладення основного матеріалу дослідження. Неможливо одночасно активізувати діяльність підприємств та збільшувати планові показники податку на прибуток та очікувані штрафні санкції за порушення податкового законодавства, важко пов'язати статистичні дані про збільшення збиткових підприємств в Україні та перевиконання плану стягнення основних податків.

Податок на прибуток виконує занадто значну фіскальну функцію, що призводить до порушення важливих економічних пропорцій у виробництві та споживанні. Сучасна податкова система успадкувала основні риси оподаткування бюджетно-податкової системи СРСР, в якій особлива увага приділялася доходам великих та рентабельних промислових підприємств. Але тоді середня заробітна плата була низькою, що певною мірою компенсувалося витратами соціального характеру з бюджету, які не завжди визначалися високим рівнем якості наданих послуг за рахунок бюджетних коштів. В таких умовах податок на доходи громадян не відіграв значної ролі у формуванні фінансових ресурсів держави.

Важливим напрямком реформування податкової системи мала б стати зміна пріоритетів оподаткування. Податок на прибуток повинен застосовуватися не з фіскальних міркувань, а для досягнення цілей економічної політики. [2, с.90-108].

Система прибуткового оподаткування підприємств набула значних змін у зв'язку з введенням у дію Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" з 1 липня 1997 року.

Недосконалість прийнятого Закону виявилась вже в перші місяці і тому 23 жовтня 1997 р. Верховною Радою було внесено приблизно 200 доповнень, що принципово змінили встановлені правила.

Так, законом запропоновано нову систему підходу до визначення об'єкта оподаткування. На даний момент величина балансового прибутку більше цікавить акціонерів підприємства, менеджерів, постачальників та кредиторів, але не податкових службовців, як це було раніше. На величину об'єкта оподаткування балансовий прибуток безпосередньо не впливає, хоча останній є джерелом сплати податку. Тобто при певних обставинах (при відсутності або нестачі прибутку – наприклад, коли підприємство заплатило з всього прибутку пені та штрафи) сплата податку на прибуток буде здійснюватись за рахунок інших фінансових ресурсів підприємства – амортизаційних відрахувань, резервних фондів.

Оподатковуваний прибуток дорівнює: Скоригований валовий дохід – Сума валових витрат – Амортизаційні відрахування. Скоригований валовий дохід визначається, виходячи з суми отриманого доходу від всіх видів діяльності, включаючи виручку від реалізації продукції, доходи від операцій із цінними паперами, валютними цінностями. Стаття 4 Закону [3] визначає склад валового доходу й порядок його зменшення

для отримання суми скоригованого валового доходу. Склад валових витрат побудовано таким чином, що всі витрати зведено у три групи:

- витрати, які підлягають включенню до складу валових витрат, на суму яких зменшується валовий дохід підприємства;
- витрати, які не дозволяється відносити на витрати виробництва (обігу) продукції (робіт, послуг);
- витрати, які мають подвійне призначення, тобто ті витрати, що в одному випадку відносяться на зменшення податкових зобов'язань, у іншому – в рахунок зменшення податкової бази не приймаються як такі, що не пов'язані безпосередньо з господарською діяльністю даного підприємства.

Формування й списання витрат пов'язано з придбанням матеріальних ресурсів, а не з їх списанням на виробництво й реалізацію продукції. Це позитивно вплине на фінансовий стан підприємств. Але далеко не всі витрати платник зможе віднести до валових. При обчисленні оподаткованого прибутку підприємствам дозволено враховувати витрати, пов'язані з виробничими циклами майбутніх періодів у найближчому звітному періоді. Цей метод досить широко застосовується у податковій практиці більшості розвинутих країн. Він зменшує зайве відволікання обігових коштів підприємницьких структур та покращує показники фінансового стану.

Перший досвід реформування системи податкових ставок, механізм дії яких має стимулюючий ефект, полягав у тому, що уряд пішов на поступки роздрібним торговцям, встановивши для них фіксований податок, що визначається пониженням ставки оподаткування у міру зростання прибутку (таблиця 1).

Таблиця 1. Відношення фіксованого податку до прибутку.

Прибуток (грн.)	Податок (грн.)	Відсоток податку в прибутку	Прибуток (грн.)	Податок (грн.)	Відсоток податку в прибутку
160	160	100	960	160	16,6
320	160	50	1120	160	14,3
480	160	33,3	1280	160	12,5
640	160	25	1440	160	11,1
800	160	20	1600	160	10

З таблиці видно, що при падінні прибутку нижче певного рівня (640 гривень) відсоток податку в прибутку перевищує 25%, що є стримуючим мотивом для зниження прибутку.

Лінійна залежність зміни відсотку податку в прибутку є недоліком цієї схеми оподаткування прибутку. Крім того, така схема є тимчасовою і вимушеною у зв'язку з неможливістю проконтролювати прибуток роздрібних торговців, що не використовують касові апарати у відкритих торгових рядах.

У сфері виробництва контроль прибутку підприємства можливий, і тому використання наведеної вище схеми оподаткування навіть не розглядається. Проте незначне пониження ставки податку на прибуток є додатковим стимулом його зростання, що вкрай важливо для трансформації всієї системи оподаткування, принаймні в перехідний період розвитку економіки. При цьому можуть бути враховані інтереси не тільки виробництва, а й держави у поповненні бюджетних коштів. Для реалізації такого підходу система оподаткування повинна бути комбінованою. Тобто, одна частина податку повинна бути фіксованою величиною, друга – змінною. В таблиці 2 наведено розрахунок ставки оподаткування, яка фактично складається при використанні комбінованої схеми.

Таблиця 2. Комбінована схема оподаткування прибутку

Зміна прибутку	Вихідна ставка, %	Частка незмінної частини змішаного податку в його загальній величині, %								
		10	20	30	40	50	60	70	80	90
		Ставка податку, яка складається фактично, %								
-10%		33	32,6	32,3	31,9	31,6	31,2	30,9	30,6	30,3
-20%		36,6	35,7	34,9	34,1	33,3	32,6	31,9	31,2	30,6
-30%		41,1	39,5	38	36,6	35,3	34,1	33	31,9	30,9
-40%		46,9	44,1	41,7	39,5	37,5	35,7	34,1	32,6	31,2
-50%		54,5	50	46,2	42,9	40	37,5	35,3	33,3	31,6
Незмінна	30									
+50%		20,7	21,4	22,2	23,1	24	25	26,1	27,3	28,6
+40%		22,1	22,7	23,4	24,2	25	25,9	26,8	27,8	28,8
+30%		23,6	24,2	24,8	25,4	26,1	26,8	27,5	28,3	29,1
+20%		25,4	25,9	26,3	26,8	27,3	27,8	28,3	28,8	29,4
+10%		27,5	27,8	28	28,3	28,6	28,8	29,1	29,4	29,7

З таблиці 3 видно, що при збільшенні прибутку ставка оподаткування понижується нелінійно, створюючи зацікавленість у зростанні ефективності виробництва, в тому числі за рахунок збільшення його обсягів. Відбувається інтенсивне та екстенсивне зростання одночасно. При цьому, чим більша частка незмінної частини змішаного податку в його сукупній величині, тим повільніше змінюється ставка податку.

При зменшенні прибутку ставка податку зростає, створюючи протилежний ефект, який є стримуючим фактором падіння, що забезпечує інтереси держави в бюджетному фінансуванні.

Особливістю динаміки змін ставки податку у верхній частині таблиці є зменшення його величини у міру зростання частки незмінної частини всього податку. У нижній частині таблиці видно протилежне – став-

ка збільшується.

Хоча для зручності сприйняття в таблиці наведено розрахунок широкого діапазону частки незмінної частини в сукупній величині змішаного податку (від 10 до 90%), на практиці доцільно скористатися лише одним-двома значеннями цієї частки. Незмінна частина податку повинна становити 20-30%, тоді досягається оптимальність інтересів як підприємства, так і держави.

Важливе значення має методика визначення незмінної частини комбінованого податку на прибуток. Сама по собі вона також може відігравати стимулюючу роль. Для цього вона повинна бути "прив'язана" до фактора підвищення фондоддачі – самостійного елементу загальної системи підвищення ефективності виробництва. З цією метою незмінна частина комбінованого податку на прибуток може визначатися як плата за основні фонди, диференційована по галузях і підгалузях залежно від характерної для них фондомісткості.

Це слугуватиме мотивацією:

- зниження вартості основних виробничих фондів за рахунок продажу чи ліквідації зайвого обладнання;
- зростання показників обсягу;
- комбінованого використання перших двох факторів. Головне – це "прив'язка" до конкретних облікових показників.

Технічно визначення незмінної частини податку піддається розрахунку за допомогою групування підприємств за фондомісткістю та використання економіко-математичних методів обробки вихідних даних. Для цього необхідні статистичні матеріали підприємств.

У країнах із ринковою економікою реформування у сфері прямого оподаткування, значною мірою зводилося до пошуку компромісу між фіскальними інтересами держави та розвитком функціонування господарюючих суб'єктів.

Система оподаткування прибутку значно впливає на прийняття багатьох фінансових рішень на підприємстві. Це, зокрема, рішення про спрямування прибутку на споживання чи нагромадження, вибір методів фінансування підприємства (самофінансування чи залучення кредитних ресурсів), вибір тієї чи іншої правової форми організації бізнесу, розподіл трудових і матеріальних ресурсів між окремими сферами господарської діяльності, галузями й територіями.

Певний науково-практичний інтерес становить дослідження концепції корпоративного оподаткування в різних країнах світу, де основна дискусія точиться навколо побудови такої системи оподаткування прибутку, яка б відповідала принципу нейтральності щодо прийняття підприємницьких рішень. Нейтральність корпоративного оподаткування пов'язується з системою, яка не викликає викривлень у економічній діяльності господарюючого суб'єкта. [4, с.103-107].

Висновки. Дослідження практики розподілу прибутку в Україні свідчить про тенденцію загального ігнорування процесу створення фондів грошових коштів з метою їх подальшого використання на підприємствах. Це пояснюється відсутністю встановленого порядку щодо розподілу та спрямування прибутку до спеціальних фондів. Крім того, іноді підприємства після сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету, а також сплати штрафних санкцій залишаються взагалі без прибутку. На тих підприємствах, де величина чистого прибутку – порівняно невелика, його розподіл за фондами призводить до розпорошення фінансових ресурсів.

Застосування різних ставок до розподіленого та нерозподіленого прибутку може суттєво поживавити дивідендні виплати підприємницьких структур чи інвестиційні процеси.

Джерела та література

1. Бланкард Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки: Пер. з нім./ За ред. В.М. Федосова. – К.: Либідь, 2000. – 654 с.
2. Фінанси підприємств. /За наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогіна. - 5-те вид. - К.КНЕУ, 2004. – 546 с.
3. Закон України №283/97 від 22 травня 1997 року "Про оподаткування прибутку підприємств" // Галицькі контракти. - 1998. - № 47.
4. Терещенко С.І. Податок на прибуток: необхідність урахування критерію нейтральності // Фінанси України. – 1997. - № 4. – С. 103-107.

Опрышко Н.В.

ИСТОЧНИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

Постановка проблемы. Строительный комплекс занимает особое место в экономике государства: он создает основные фонды для функционирования всех без исключения отраслей экономики, как производственных, так и непроизводственных. Наряду с объектами промышленности, сельского хозяйства, транспорта, связи продукцией строительного комплекса являются жилые дома, а также объекты социальной инфраструктуры - больницы, школы, детские сады, магазины, дороги и пр. В настоящее время наблюдается недостаточное предложение продукции строительства по доступным для потребителя ценам. Основная проблема, которая стоит сегодня перед строительными компаниями – проблема финансирования.

Анализ основных публикаций. Вопросам финансирования предприятий посвящено достаточно большое количество исследований, которые проводились как отечественными, так и зарубежными финансистами.